

zaostalé, staré a nové, současnost a prehistorie, rychlá změna a zase téměř žádný pohyb, radikalismus a konservatismus, to všechno se tu prolíná, existuje vedle sebe i v sobě. Pokud jde o sociální vědy (hlavně ekonomii), neexistuje sice „africká“ sociální teorie jako taková, tedy teorie, jež by vznikla a byla aplikovatelná pro podmínky Afriky, právě tak jako neexistuje vyhraněná „africká“ osobnost v ekonomické teorii, ovšem mnohé ze současných teorií rozvoje jsou výsledkem důkladného výzkumu, jenž byl prováděn mj. i v Africe, a zasahují řadu oblastí sociální reality celého rozvoje světa.

I přes vzrůstající vědecký zájem, přes rostoucí počet vědců zabývajících se studii Afriky a zlepšující se kooperaci mezi nimi se stále projevuje základní fakt, že výzkum Afriky je velmi mladým oborem a navíc oborem, který se počal rozvíjet z vnějšku, bez domácího zázemí a byl často ovlivňován nejenom vědeckými, ale i strategickopolitickými cíli. Všechny vědní obory volají po zvýšené výzkumné aktivitě, téměř všechny mají vskutku elementární potřeby. Mnohé disciplíny jsou na samém počátku výzkumu. Převládá potřeba faktů na empirické úrovni, stále

více se zdůrazňuje spíše empirický než normativní přístup. Fakta o teorii neleží v různých rovinách, ovšem v africkém případě se často stávalo, že fakta byla sbírána pro jiné účely, než pro jaké byla používána, mnohdy uspokojovala jednu, ale klamala druhou disciplínu, namnoze proto, že různé disciplíny nemohly nalézt společný jazyk. Potřeba spolupráce disciplín, nalezení vzájemných styčných ploch je více než aktuální.

Velmi silně se mnohdy zcela oprávněně ozývají hlasy (hlavně Afričanů), bránící se adoptování západních kategorií, západních modelů, přesněji řečeno, modelů a představ rozvitéch zemí pro Afriku, neboť nejde jen o západní modely. Pokřivení africké sociální reality v případě nesprávné aplikace těchto modelů bývá tak velké, že škody těchto buď vůbec nebo jen ztěžá napravovat.

Kongres afrikanistů je fórem, které vzniklo z velmi živé, aktuální potřeby spojit rozptýlené, a ne největší prostředky, jež mají vědci k dispozici, k odstranění těchto zábran a nedostatků. Jediným a nejdůležitějším cílem je lepší poznávání a rozvoj afrického kontinentu.

Blanka Šrucová

GENERÁL GENEVEY O PROBLÉMECH ODZBROJENÍ A JEHO KONTROLY

Začal svou přednášku 5. prosince 1967 v ÚMPE tím, že se četným posluchačům vtipně představil. Neboť nebývá častým zvykem, aby aktivní generál zanechal vojenské služby a věnoval se teoretické politice, nejprve před dvanácti léty jako člen francouzské delegace na odzbrojovacích jednáních v Ženevě, potom když Francie nezaujala své místo v nově zřízeném Výboru 18 pro odzbrojení, jako vědecký spolupracovník Centre d'Études de politique étrangère v Paříži.

Jeho přednáška byla vlastně úvahou nad pěti otázkami týkajícími se odzbrojení: jaké jsou důvody k odzbrojení, jaká může být jeho technika, jaké jsou dosažité zkušenosti, co je vlastně předmětem odzbrojení a které jsou překážky odzbrojení.

Jsme svědky toho, že v oblasti odzbrojení se žádoucí zaměřuje mnohdy za možné. V propagandě snad lze operovat

s maximálním cílem, v odborné oblasti ale je třeba uvažovat především o tom, co je možné, co za daných okolností je realizovatelné. A v tom byla právě cena této přednášky, že generál Genevey uvažoval o tom, co je možné. A protože je generál a Francouz k tomu, vyšel ze zjištění, že zbrojení sloužilo vždy nejen útoku, ale i obraně. Ovšem, v jaderné věku dostala hrozba konfliktu nové kvality. Je reálné se domnívat, že atom v ruce vojáka bude vždy sloužit jen „odstrašení“?

„I nejnřelejší stoupenci odzbrojení musí uznat — řekl gen. Genevey — že na tezi odstrašení je něco pravdivého. V každém případě je to menší zlo, které je nám vnuceno. Kdyby odstrašení nemělo mezer, kdyby bylo možné se na ně úplně spolehnout, bylo by patrně třeba se vzdát jakékoliv myšlenky na odzbrojení. Ale kdo by se odvážil něco takového tvrdit?“

A první generálův závěr spočíval v tom, že představa všeobecného a úplného odzbrojení je v dané situaci utopii. Bude-li uvažovat dohlednou budoucnost, pak realizovatelná je perspektiva omezování zbrojení a výzbroje.

Velký problém ale nastává hned zpočátku — technika odzbrojování, zejména účinná kontrola. Co kontrolovat, když za prvé existují zbraně kontrolovatelné, ale žádná strana nechce podstoupit riziko prozrazení toho, co má být utajeno, a za druhé jsou i druhy činnosti dokonale utajitelné, jako jsou zásoby štěpného materiálu či prostředků bakteriologické války. Kontrolou účinnou, která by nebyla indiskrétní, by mohla být podle gen. Genevey kontrola výroby, umožňující počítat zbraně, aniž se prozradí jejich umístění. Tato zajímavá myšlenka vychází ze zjištění, kdy a v jakém množství která zbraň potřebuje náhradní díl, kdy je vůbec vyřazována, a tudíž doplňována či nahrazována. Generál tvrdí, že kontrola výroby by do patnácti let poskytla uspokojivý soupis zbraní hodných zmínky a kontrola výroby náhradních dílů i generálních oprav přinesla značnou míru ukazatelů o množství výzbroje v používání. Ovšem, i tu je háček — taková kontrola vydává informace o vědecké, technické a hospodářské činnosti země podrobené kontrole.

Generál učinil stručný exkurs do historie odzbrojování a pak si postavil otázku, co je předmětem odzbrojování. Jeho výchozím bodem je závěr, že ve světě, ve kterém žijeme, by nukleární zbraně neměly ohrožovat, ale zajišťovat mír. Na-

bízí se dvojí postup: 1. nedopustit, aby se dnešní situace zhoršovala; 2. zdokonalit stabilitu jaderné rovnováhy. Z tohoto závěru vycházejí návrhy, o kterých se nyní diskutuje v odzbrojovacích jednáních: a) nešíření nukleárních zbraní; b) omezení protiraketové obrany. To ovšem nevylučuje, že jaderné zbraně použije politik v mezinárodní, krizové situaci. Generál tudíž zastává názor, že je třeba omezit nikoli zásoby atomových výbušnin, jejichž kontrola je nemožná, nýbrž počet nosičů, letadel či raket. V oblasti klasických zbraní je možné jejich snižování. Ovšem, generál upozornil i na další zapomínanou, protože velmi delicate oblast — mezinárodní obchod se zbraněmi. Většina států světa nemá válečný průmysl, měly by tedy ty státy, které zbraně vyrábějí, nakládat s jejich prodejem velmi opatrně.

Závěrem se francouzský host zmínil o překážkách v odzbrojování, z nichž stojí za zmínku: spoléhání na „odstrašení“; nedůvěra ke kontrole; obava, aby ve veřejném mínění nezbudil negativní ohlas zásah do tak citlivé oblasti, jakou je národní obrana. Ovšem spíše s ním budeme souhlasit, že je slabá hybná síla odzbrojování, neboť ve světě nepanuje duch míru. Omezení výzbroje by mohlo být jednou z cest k jeho dosažení.

Přednáška gen. Genevey byla sympatická svou otevřeností i úsilím jejího autora realistický, věcně a bez politických či ideologických šablon posoudit možnosti postupného odzbrojování.

Jaroslav Sedivý

DISKUSE S G. MERZYNEM O ČESKOSLOVENSKO-ZÁPADONĚMECKÝCH VZTAZÍCH

Dne 1. listopadu 1967 byla v Ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii uspořádána diskuse s ředitelem hamburského Ústavu pro politiku a vědu Gerhardem Merzynom. Hosta uvítal ředitel ÚMPE dr. A. Šnejdárka, který zdůraznil prospěšnost a užitečnost mezinárodních vědeckých diskusí a výměny názorů na hlavní problémy světového vývoje a v daném případě i na otázky československo-západoněmeckých bilaterálních vztahů.

G. Merzyn v úvodu svého proslovu zdvihl, že lidé ve východní i západní Evropě mají v současné době podobné problémy a starosti, k nimž patří především zajištění stability, bezpečnosti a míru v Evropě. Potom stručně charakterizoval činnost hamburského Ústavu pro politiku a vědu. Ústav je ze 75 procent orientován na lektorskou práci a z 25 procent na výzkumnou práci v oblasti vztahů věda — politika. Vyvíjí lektorskou činnost i v zahraničí, mj. i v ně-